

Eesti Muusikakoolide Liit

Süvaõppe

SOLFEDŽO AINEKAVA

Soovituslik ainekava Eesti muusikakoolidele

AINEKAVA MUUTMISE LÄHTEALUSED

Muudatuste tegemise solfedžo ainekavas on tinginud erinevad muutused ühiskonnas ja muusikahariduses. Oluliselt on suurenenud muusika kättesaadavus ja variatiivsus, nagu ka tehnilised võimalused nii kuulaja kui esitaja tasandil. See annab omakorda võimaluse kõike seda kasutada solfedžotunni elulähedasemaks ja mitmekülsemaks muutmisel. Enam ei pea solfedžo olema klaverikeskne aine, võime pakkuda erinevate pillide kõla, kasutada internetis leiduvaid muusikanäiteid jms.

Laienenud on haridusvalikud. Klassikalise muusika erialade kõrval jätkatakse järgmise haridustaseme õpinguid ka pärimusmuusika ja rütmimuusika erialadel. See omakorda tekitab nõudluse pakkuda noortele ka vastava sisuga solfedžoteadmisi ja -oskusi. Käesolev ainekava on nende vajadustega arvestanud, olles stiilide ülene ja andes hea ettevalmistuse igas suunas edasiõppijale.

Uus ainekava on püüdnud arvestada ka keskastme muusikakoolide õpetajatelt saadud tagasisidega. Lastel on head teoreetilised teadmised, samas aga nõrk astmetaju ja noodistlaulmise oskus. Raskuskese on viidud suuremal määral laulmisele ja praktilisele musitseerimisele.

Ainekavast võiks kasu saada ka need õpilased, kes tulevad muusikakooli huvitegevuse, mitte professionaalse hariduse pärast, kuna pole koormatud liigsete teoreetiliste detailidega ning on praktiline ja õpetajale loovusruumi jättev.

Toome siinkohal välja suuremad erinevused varasema ainekavaga võrreldes.

- Eesmärk on vähendada kirjalike ülesannete sooritamist, seda eriti nooremas astmes. Peamine rõhk on laulmisel, kuuldelistel ülesannetel ja astmetaju treenimisel.
- Nooremas astmes ei ole väljaspool helistikku intervallide ja akordide käsitlemist. IV klassi eksami asemel on tasemetöö. IV ja VII klassi töödes ei ole nõutud paljumärgilisi helistikke. Küll aga käsitletakse neid tunnis.
- Välja on jäetud suurendatud ja vähendatud intervallid koos lahendustega ning harmooniline duur.
- Vanemas astmes on uue teemana juures tähtharmonia ja viis septakordi.
- Tähtharmonia ja klassikaline akordide tähistus rooma numbritega on ülesannetes omavahel ühendatud.
- Eesmärk on muusikanäidetena (õppevahendina) kasutada reaalselt olemasolevaid laule ja lugusid, lisaks erinevaid instrumente.

Ainekavaga on tutvunud ja sellele oma poolehoidu andnud keskastme muusikakoolide õpetajad, Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia ning TÜ Viljandi Kultuuriakadeemia õppejõud.

Keskastme koolid viivad oma sisseastumisnõuded kooskõlla muusikakoolide ainekavas nõutavaga.

AINEKAVA ÜLDPÕHIMÕTTED

Ainekava koostamisel on lähtutud kahest põhimõttest:

- 1) ainekava edukalt läbinud õpilane saab jätkata õpinguid järgmisel haridustasemel keskastme koolides;
- 2) ainekavas kirjeldatud teadmised ja oskused sobivad ettevalmistuseks nii klassika- kui rütmimuusika suunal jätkajatele.

Ainekava sisaldab omandatavate teadmiste ja oskuste kirjeldust ning tasemetöö nõudeid.

Soovitav aine maht on 2 tundi nädalas.

NOOREM ASTE I (soovitavalt klassid I – II)

Õppe-eesmärgid

Õppe põhieesmärgiks on muusikataju arendamine, mis hõlmab:

- astmetaju arendamist laulmise kaudu;
- hääle ja lauluoskuse arendamist;
- muusikalise kuulmise ja tonaalsuse tunnetuse arendamist;
- muusikateooria algtõdede omandamist (noodikirja algteadmised, ilma võtmemärkideta ja väheste võtmemärkidega helistikud, taktimõõdud jms);
- lihtsa muusikalise teksti üleskirjutamist.

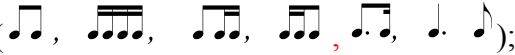
Õppesisu

TEOORIA

Noodikirja algteadmised:

- noodijoonestik ja abijooned, nootide asukohad noodijoonestikul ja abijoontel, noodivarte õigekiri;
- viiuli- ja bassivõti, nootide tähtnimed.

Meetrum, rütm, tempo, muusikaline vorm:

- takt ja taktijoon, rõhulised ja rõhutud taktiosad, taktidesse jaotamine, lõpujoon, eeltakt, kordusmärgid;
- taktimõõdud 2/4, 3/4, 4/4 (= C), taktiviipamise skeemid;
- noodivältused ja pausid (vältused täisnoodist ja täispausist kuni kuueteistkümnendik-noodini ja -pausini), punkt noodi järel, pidekaar;
- rütmifiguurid ();
- tempotähised (*adagio*, *largo*, *andante*, *moderato*, *allegro*, *presto*);
- dünaamikatähised (*p*, *mp*, *mf*, *f*, *crescendo*, *diminuendo*);

- fermaat;
- muusikalise vormi taju arendamine laulmise ja muusika kuulamise kaudu (näiteks küsimus-vastus, salm-refraän).

Duur ja moll ehk mažoor ja minoor:

- heliredel ja selle ehitus, täistoon ja pooltoon, püsivad ja ebapüsivad astmed, juhtheli;
- duur- ja mollkolmkõla (mažoor- ja minoorkolmkõla), kolmkõlade tähistused väljaspool helistikku: „M“ - duurkolmkõla ja „m“ - mollkolmkõla;
- kuni kahe võtmemärgiga helistikud, paralleelhelistikud, molli loomulik ja harmooniline kuju;
- transponeerimine suuliselt ja kirjalikult (aste üles ja alla), kordamise, varieerimise ja sekventsia mõisted.

Intervallid:

- priim, sekund, tert, kvart, kvint, oktav.

LAULMINE

Lauldakse igas tunnis. Laulmise juures pööratakse tähelepanu õigele hingamisele, fraseerimisele ja dünaamikale.

- helistike laulmine;
- intervallide ja kolmkõlade laulmine helistikus;
- kaanonite laulmine;
- astmenumbritega laulmine;
- noodist laulmine (sh lastelaulud);
- lühikesed suulised diktaadid.

RÜTMIMÄNGUD

- meetrumitaju arendamine erinevate rütmimängude ja harjutuste abil.

MUUSIKA NOTEERIMINE

Diktaadid:

- kuni 4-taktiline diktaat (mängituna eri pillidega);
- lünkdiktaat;
- mäludiktaat;
- meetrumivaba astmediktaat;
- diktaat astmenumbritega;
- rütmidiktaat.

NOOREM ASTE II (soovitavalt klassid III – IV)

Õppe-eesmärgid

Õppe põhieesmärgiks on muusikataju arendamine, mis hõlmab:

- astmetaju arendamist laulmise ja muusikalise kuulmise kaudu;
- hääle ja lauluoskuse arendamist;
- muusikalise kuulmise arendamist;
- muusikateooria algtõdede täiendavat omandamist;
- muusika noteerimise oskust;
- meloodiale saatebassi leidmist (edasijõudnutel ka akordide leidmist).

Õppesisu

TEOORIA

Rütm ja taktimõõt:

- taktimõõt 3/8 (edasijõudnutel ka 6/8);
- täiendavad rütmigrupid kuueteistkümne- ja -pausidega;
- edasijõudnutel soovituslikult: triool ja sünkoop;
- ühe- ja kahepartiiiga (ühe- ja kaherealised) rütmiharjutused.

Helistikud ja akordid, tähtharmonia:

- kolme- ja nelja märgiga helistikud (duur ning loomulik ja harmooniline moll);
- põhikolmkõlad astmetähistustega I, IV ja V. Tutvustavalt funktsioonide nimetused;
- I kolmkõla pöörded tähistusega I₆ ja I₆₄;
- dominantseptakord astmetähistusega (V₇) ja koos lahendusega duuris ja harmoonilises mollis;
- tähtharmonia akordimärkide tutvustamine õpitud akordide ja helistike piires (duur- ja mollkolmkõla, V₇);
- tutvustavalt kõrvalastmete kolmkõlad;
- lihtsatele lauludele põhikolmkõladel põhineva saate leidmine (bassi või akordi lisamine).

Intervallid:

- kõik lihtintervallid;
- intervallide suurus toonides, harmooniliste ja meloodiliste intervallide äratundmine kuulmise põhjal, nende laulmine ja määramine helistikus.

LAULMINE

Lauldakse igas tunnis. Laulmise juures pööratakse tähelepanu õigele hingamisele ja fraseerimisele ning dünaamikale.

- I kolmkõla pöörete ja põhikolmkõlade laulmine duuris ning harmoonilises mollis;
- helistike laulmine;
- intervallide ja akordide laulmine õpitud helistikes;
- kaanonite laulmine;
- astmenumbritega laulmine;
- noodist laulmine (sh kahehäälsed harjutused ja lastelaulud).

MUUSIKA NOTEERIMINE

Diktaadid:

- lühike kirjalik diktaat, mängitud erinevate pillidega;
- lünkdiktaat;
- mäludiktaat;
- meetrumivaba astmediktaat;
- diktaat astmenumbritega;
- rütmidikaat (kirjutatakse üles meloodia rütm).

LOOMING JA IMPROVISATSIOON

- omaloodud meloodia- või rütmiharjutused;
- omaloodud rütmiostinatod ja põhikolmkõlade saated antud meloodiale;
- õpetaja abiga tehtavad kerged seaded.

Võimalusel kasutada tunnis aeg-ajalt põhipille intervallide ja laadide (duur ning loomulik ja harmooniline moll) määramiseks, lihtsama meloodia järelemängimiseks jms.

TASEMETÖÖ NÕUDED

Üldiselt tasemetööst

Tasemetöös kasutatavad laadid on loomulik duur ja harmooniline moll, kasutatavad taktimõõdud 2/4 ja 3/4 (v.a koputades esitatava rütmiharjutuse puhul, kus võib esineda ka 3/8).

Kirjalik osa

MUUSIKA NOTEERIMINE

- 1) Astmediktaat 8 nooti. Esitatakse meetrumivabalt, mängitakse 2-3 korda. Õpilane kirjutab noodid üles vahetult mängimise ajal.
- 2) Diktaat 4 takti, ilma eeltaktita. Mängitakse kuni 7 korda. Kirjutamise aeg kuni 15 minutit. Soovitus: mitte mängida klaveriga.
- 3) Rütmidiktaat 4 takti. Meloodia rütmi üleskirjutamine. Mängitakse kuni 6 korda. Kirjutamise aeg kuni 10 minutit.

KUULAMINE

- 4) Intervallide ja akordide kuulamine. Mängitakse 8 intervalli ja akordi, kõiki kolm korda järjest (esimene kord harmooniliselt, teine kord meloodiliselt, kolmas kord harmooniliselt).

Valikus on duur- ja mollkolmkõlad ning dominantseptakord (ilma lahenduseta). Tähistused: „M“ - duurkolmkõla, väike „m“ – mollkolmkõla, „V7“ - dominantseptakord.

Näide 1 (kuulamine): Märki ristikesega kuulatud intervall või akord!

akord/int	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.
M			X					
m								X
V ₇					X			
v.6	X							
p.4		X						
s.3						X		
s.7							X	
p.5				X				

TEOORIA:

- 5) intervallide määramine etteantud meloodia põhjal.

Suuline osa

Kogu suuline pilet on ühes helistikus, v.a varemõpitud harjutus.

LAULMINE

- 6) heliredeli laulmine;
- 7) samas helistikus kolmkõla pöörete või põhikolmkõlade ja dominantseptakordi laulmine koos lahendusega;
- 8) võõra harjutuse laulmine;
- 9) varemõpitud harjutuse laulmine.

RÜTMI KOPUTAMINE

- 10) rütmiharjutuse koputamine (kuni 8 takti, fikseeritud löökpillipartiina, kasutatakse taktimõõte 2/4, 3/4 ja 3/8).

VANEM ASTE (soovitavalt klassid V - VII)

Õppe- eesmärgid

Õppe põhieesmärgiks on muusikataju arendamine, mis hõlmab:

- astmetaju arendamist laulmise ja harmoonilise kuulmise kaudu;
- hääle ja lauluoskuse arendamist;
- muusikateooria omandamist;
- muusika noteerimisoskuse arendamist.

Õppesisu

TEOORIA

Rütm ja taktimõõdud:

- 6/8 taktimõõtu, tutvustavalt ka taktimõõdud 2/2, 3/2 ja 6/4, muusikanäidete põhjal tutvustatakse samuti segataktimõõtu ja vahelduvtaktimõõtu;
- triool, süngoop (sh süngoobid kaheksandikega ja kuueteistkümnendikega), pidekaarega tähistatavad rütmid.

Helistikud ja laadid:

- meloodiline moll;
- kuni viie märgiga helistikud, tutvustavalt helistikud kuni seitsme märgini, kvindiring;
- edasijõudnutele tutvustavalt pentatoonika ja diatoonilised laadid;
- tutvustavalt diatoonilised ja kromaatilised läbiminevad helid ja abihelid.

Intervallid:

- kõikide lihtintervallide kordamine, intervallide ehitamine helistikuväliselt üles ja alla.

Akordid:

- akordide tähistused nii rooma numbrite (astmetähistega) kui tähtharmonia akordimärkidega;
- põhikolmkõlade pöörded, pöörete tähistamine tähtharmonia akordimärkidega;
- kõrvalastmete kolmkõlad, nende tähistamine tähtharmonia akordimärkidega;
- diatoonilised septakordid, nende tähistamine tähtharmonia akordimärkidega;

Tabel 1: Soovitavad tähised

C-noodist ehitatud suur mažoorne septakord	CM ₇ või CMaj ₇
D-noodist ehitatud väike minoorne septakord	Dm ₇

G-noodist ehitatud väike mažoorne septakord	G ₇
H-noodist ehitatud vähendatud septakord	B ^{o7}
H-noodist ehitatud poolvähendatud septakord	B ^{o7}

- V₇ pöörded nii duuris kui ka harmoonilises mollis koos lahendustega: I pööre V₆₅ lahendusega I; II pööre V₄₃ lahendusega I, III pööre V₂ lahendusega I₆;
- edasijõudnutele tutvustavalt v. VII₇ lahendusega duuri I ja >VII₇ lahendusega molli I;
- kuulmise järgi tuttavale meloodiale akordisaate või saatebassi leidmine, võimalusel kasutada tunnis teooria praktiseerimiseks aeg-ajalt põhipille.

LAULMINE

- intervallide laulmine nii helistikus kui antud noodist üles ja alla;
- heliredelite laulmine (loomulik duur, loomulik, harmooniline ja meloodiline moll);
- akordide laulmine (põhikolmkõlad pööretega, V₇ pööretega);
- harmooniliste järgnevuste laulmine;
- harjutuste laulmine, kaanonid, noodist laulmine, mitmehäälsus.

MUUSIKA NOTEERIMINE

Diktaadid erinevate pillidega:

- lünkdiktaat, mäludiktaat;
- saatega meloodia kuulamine, märgitakse üles ainult meloodia;
- edasijõudnutel üksikute altereeritud helidega diktaat.

Järgnevus:

- neljahäälsed harmoonilised järgnevused (4-8 takti) tähistatuna nii rooma numbrite kui akordimärkidega;
- bassi märkimiseks kasutada araabia numbreid või noteerida see bassivõtmes;
- edasijõudnutega harjutada figureeritud järgnevust;
- soovitus kasutada õppematerjalina tuntud muusikateoseid, k.a rütmimuusika lugusid.

VANEMA ASTME EKSA MINÕUDED

Üldiselt eksamist

Diktaadid ja suulised ülesanded on kuni nelja märgiga helistikes, akordide ehitamine kuni viie märgiga helistikes. Kasutatavad laadid on loomulik duur ja harmooniline moll, suulises osas ka meloodiline moll. Kasutatavad taktimõõdud on 3/4, 4/4 ja 6/8 (välja arvatud ühehäälese rütmiharjutuse koputamine, punkt 10).

Kirjalik osa

MUUSIKA NOTEERIMINE

Diktaadid

Diktaadid 1 ja 2 mängitakse erinevate pillidega. Üks nendest võib olla klaveriga, mida mängib õpetaja ise. Teine diktaatidest on saatega meloodia.

- 1) Diktaat 4 takti, taktimõõdus 6/8. Kirjutamise aeg maksimaalselt 15 minutit. Mängitakse kuni 7 korda.
- 2) Diktaat 4 takti, taktimõõdus 3/4 või 4/4. Kirjutamise aeg maksimaalselt 15 minutit. Mängitakse kuni 7 korda.

Järgnevus.

Järgnevus mängitakse erinevate pillidega, bass mängitakse harmoonia häältest erineva instrumendiga. Tähistada nii rooma numbrite kui tähtharmonia sümbolitega. Bass võib olla tähistatud araabia numbritega või noteeritud bassivõtmes.

- 3) Järgnevus kitsas seades kuni 5 takti. Akordide valik: põhikolmkõlad pööretega, dominantseptakord põhikujus, vähendatud septakord mollis, II septakord duuris.

INTERVALLIDE JA AKORDIDE KUULAMINE

- 4) Viie põhiseptakordi kuulamine. Mängitakse harmooniliselt 6 akordi, igat kolm korda.

Näide 2 (kuulamine): Märki ristikesega kuulnud akord!

<i>akord</i>	1.	2.	3.	4.	5.	6.
Väike mažoorne septakord (7)				x		
Suur mažoorne septakord (Maj7/M7)		x				
Väike minoorne septakord (m7)	x				x	
Vähendatud septakord (o7)						x
Poolvähendatud septakord (ø7)			x			

- 5) Intervallide ning kolmkõla ja selle pöörete kuulamine. Mängitakse harmooniliselt 6 intervalli või akordi, kõiki kaks korda.

Näide 3: Märki ristikesega kuulnud intervall või akord!

<i>akord/int</i>	1.	2.	3.	4.	5.	6.
M ₆			X			
m ₄ ⁶						X
s.7					X	
v.6	X					
p.4		X				
s.3				X		

Akordide määramine ja ehitamine

- 6) Määrata ja ehitada neli akordi: kaks akordi tähtharmonia märgistuse põhjal ja kahele akordile leida tähtharmonia märgistus.

Näide 4: Leia akordimärk (akordid 1 ja 2), ehita akord tähtharmonia järgi (3 ja 4)!

C#°7 Gm7

Suuline osa

- 7) Heliredeli laulmine (loomulik duur, harmooniline või meloodiline moll), lisaks valik akordidest: põhikolmkõlad pööretega ja V₇ pööretega antud helistikus.
- 8) Intervallide laulmine – laulda kaks lihtintervalli antud noodist üles ja alla.
- 9) Ühehäälse rütmiharjutuse koputamine (kuni 8 takti). Kasutatavad taktimõõdud 3/4, 4/4, 3/8, 6/8.
- 10) Tundmatu harjutuse laulmine.